

Єфімов Микола Миколайович, доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Синько Євген Віталійович, курсант факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ГРАБЕЖІВ І РОЗБОЇВ

Для встановлення фактичних даних під час розслідування злочинів працівники поліції можуть проводити різні слідчі (розшукові) дії. Залежно від виду злочинів кримінальне провадження має певні особливості. Досить поширеними останнім часом стали посягання на власність громадян. Серед них найбільшу суспільну небезпеку становлять грабежі та розбої, адже їх розслідування потребує глибоких знань щодо проведення процесуальних дій та виявлення слідів злочину. Тому важливе значення для цього має використання спеціальних знань під час розслідування досліджуваної категорії суспільно небезпечних діянь.

Ми підтримуємо позицію В. К. Лисиченка та В. В. Циркаля, які спеціальні знання визначили як відомі вузькому колу фахівців наукові, технічні та практичні знання, набуті в результаті професійного навчання чи роботи за певною спеціальністю особою, залученою як спеціаліст чи експерт з метою допомоги слідчому чи суду у з'ясуванні обставин справи або надання висновків з питань, для вирішення яких потрібне їх використання [1, с. 22].

У кримінально-процесуальному законодавстві України суб'єктами використання спеціальних знань чітко визначено їх безпосередніх носіїв – слідчого, спеціаліста, експерта [2, с. 37]. Причому спеціальні знання можуть використовуватися слідчим як безпосередньо, так і опосередковано. Проаналізувавши праці різних авторів, ми дійшли висновку, що опосередкованість використання спеціальних знань полягає в тому, що під час проведення судової експертизи структура функцій слідчого дещо змінюється.

Спеціальні знання використовуються для дослідження різних обставин грабежів і розбоїв. Загалом обставинами, які підлягають доказуванню, можна вважати: місце, час, умови вчинення злочину, спосіб, тобто способи насилля, які використовував злочинець, і технічні засоби, якими він послуговувався. Ця інформація може вказувати на характерні особливості злочинця, його спеціальність, можливе місце праці тощо. Так, В. М. Глибоко переконує, що з'ясування цих обставин передбачає встановлення такої інформації:

- де, коли і в кого було придбано вогнепальну зброю або інші знаряддя й інструменти злочину;
- де, коли, скільки разів та з якою метою було використано вогнепальну зброю та якими є наслідки її використання;
- які дії вчиняв злочинець для приховування злочину й майна, яким він заволодів;
- у кого знаходиться вилучене майно;
- які дії було виконано для полегшення злочину [3, с. 158].

Отже, важливе значення для розслідування грабежів і розбоїв має вилучення та дослідження предметів, які правопорушники використовували під час нападу. Як зазначає Б. В. Любчик, використана під час учинення розбійного нападу холодна та вогнепальна зброя поділяється на три підгрупи:

- вогнепальна та холодна зброя, виготовлена заводським способом (пістолети, револьвери, кинджали, кортики тощо);
- вогнепальна й холодна зброя, виготовлена саморобним способом (самопали, кастети, комбінована зброя та ін.);
- предмети господарсько-побутового призначення, які попередньо були перероблені з метою надання або посилення наявних властивостей та можуть використовуватися як зброя, а отже, прирівнюються до неї (шило, напилки й інші предмети) [4, с. 93].

З огляду на зазначене, застосування спеціальних знань під час розслідування грабежів і розбоїв часто є затребуваним під час огляду місця події, що є невідкладною слідчою (розшуковою) дією в кримінальних провадженнях досліджуваного виду злочинів.

Правильно налагоджена робота з матеріально фіксованими джерелами інформації про подію злочину, що полягає в збиранні (виявленні, фіксуванні, вилученні) та попередньому дослідженні матеріальних слідів грабежу або розбою, є передумовою успішного його розкриття й розслідування. Працівники, які виконують цю діяльність (слідчі, оперативні працівники, спеціалісти), мають бути налаштовані на використання всіх видів матеріальних слідів – об'єктів традиційних і нетрадиційних криміналістичних та інших судових експертиз, оскільки заздалегідь визначити, які саме сліди відіграють ключову роль у розкритті грабежу або розбою, неможливо [5, с. 284].

Крім цього, спеціальні знання під час розслідування грабежів і розбоїв можуть використовувати в межах проведення допитів. У цьому контексті П. Ю. Кравчук наголошує, що за потреби допити здійснюються за участі спеціаліста, який може допомогти слідчому краще й точніше зрозуміти допитуваного, зібрати матеріали для направлення на експертизу, встановити спосіб учинення злочинних дій, негайно припинити неправдиві свідчення, які стосуються певних спеціальних питань [6, с. 435].

Отже, використання спеціальних знань має важливе значення для розслідування досліджуваної категорії суспільно небезпечних діянь. Вони дають змогу встановити: місце, час, умови вчинення злочину, спосіб, тобто способи насилля, які використовував злочинець, а також технічні засоби, якими він послуговувався.

Список використаних джерел

1. Лисиченко В. К. Использование специальных знаний в следственной и судебной практике / В. К. Лисиченко, В. В. Циркаль. – Киев : КГУ, 1987. – 34 с.
2. Пиріг І. В. Теорія і практика використання спеціальних знань при розслідуванні розкрадань вантажів на залізничному транспорті : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.09 / І. В. Пиріг. – Київ, 2006. – 205 с.
3. Глібко В. М. Особливості розслідування грабежів і розбійних нападів / В. М. Глібко // Проблеми законності. – 2016. – Вип. 132. – С. 156–165.
4. Любчик Б. В. Щодо способів скоєння грабежів та розбійних нападів у громадських місцях / Б. В. Любчик // Південноукраїнський правничий часопис. – 2015. – № 1. – С. 92–94.
5. Кравчук П. Ю. Виявлення мікрооб'єктів під час розслідування грабежів і розбоїв / П. Ю. Кравчук // Науковий вісник Академії муніципального управління. – 2012. – Вип. 2. – С. 281–286. – (Серія «Право»).
6. Кравчук П. Ю. Особливості допиту потерпілих під час розслідування грабежів і розбоїв / П. Ю. Кравчук // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 434–437.